

Tore

Knut Kjeldstadli

Universitetet i Oslo

knut.kjeldstadli@iakh.uio.no

Tore er stor. Det finnes mange Torer. La meg snakke om dem, én etter en.

Den unge idealisten

Jambo Tore. Goddag. *Afrika Jambo*, god dag Afrika, var navnet på bladet til Norske skolars Afrika-komité, der Tore var aktiv som gymnasiast. Men allerede 16 år gammel hadde han gått i fakkeltog for Albert Luthuli da han fikk fredsprisen. Året etter skrev Tore i skoleavisa om Tanzania etter sjølstendigheten. 18 år gammel fikk Tore vedtatt at norske skoler skulle arrangere et Operasjon Dagsverk hvert år, fulgt av en internasjonal uke.

Afrika ble ved ham. Som opplevelse. Som partner i solidaritet. Som forskningstema, ja, som en livslang kjærlighet.

Vår mann har vært del av en generasjon som ble formet av antikolonialisme, antiimperialisme, Sør-Afrika og Vietnam. En som kjenner ham nært fra skoledagene, er Steinar Stjernø, tidligere rektor her ved Høgskolen i Oslo. Steinar skriver i boka om Oslo katedralskole, om møtet med Tore, som ble skjellsettende: "Han gikk i klassen over, bodde på Grünerløkka og het Tore Linné Eriksen. Det ble grunnlaget for en vending i synet på samfunnet og verden og et livslangt vennskap. Han kunne alt om atomvåpen, Afrika, NATO og EU, var lynkjapp i tanken og drepene i replikken. I løpet av kort tid var de fleste av mine meninger som hans."

Sjøl traff jeg Tore høsten 1962 på Katta, Oslo Katedralskole, i det kristelige skolelaget. Han var stor, jeg var liten. Så for å smiske meg innpå denne berømmtheten, prøvde jeg meg fram med å si noe om hvor dumt Senterpartiet var, men ble klart avvist, med en leksjon om bøndernes og Senterpartiets avgjørende plass i enhetsfronten mot norsk medlemskap i Fellesmarkedet.

Så: Det politiske mennesket

Etter bruddet med maoistene i SUF i 1969 var det mange i Sosialistisk Folkeparti som ønsket at partiet skulle ha en annen, men like fullt radikalisert profil. Så Tore ble valgt til førstekandidat i Oslo i 1969, etter Finn Gustavsen. Han førte da ikke bare sin egen valgkamp, men han hadde ansvaret for at det ble valgaviser til alle landets fylkespartier. En enorm arbeidsinnsats. Tore var ikke så mange stemmene fra å bli valgt inn. Men SF falt altså ut, også i Nordland.

Hvorfor tapte SF? Vi – jeg var valgkampsekretær - utviklet en viss svart humor her. Det var ikke på grunn av partistriden og bråket med m-l-fraksjonen i SUF. Det var ikke fordi den sovjetiske innmarsjen i Tsjekkoslovakia styrket kald krigs-stemningen. Det var ikke fordi DNA var i angrepsposisjon mot en borgerlig regjering. Neida. Grunnen var at vi hadde ført en så god valgkamp at for første gang fikk folk vite hva vi egentlig mente!

Norsk politikk gikk da glipp av et fyrverkeri av en politiker. Til gjengjeld har han delt raust ut av kunnskap i så mange andre sammenhenger, i et generøst nærvær - ikke minst i en rekke av ulike radikale ungdomsorganisasjoner. Da Tore fylte 50 år, sa daværende leder for Ungdom mot EU, Karianne Moe, at det var to kategorier ungdommer, de som hadde hørt Tore snakke og blitt påvirket av ham og de som ikke hadde hørt ham.

Etter dannelsen av den rødgrønne regjeringen ble Tore med i SVs internasjonale utvalg. Der tenkte vi at offentlige utredninger kunne være et redskap. Og Tore utarbeidde en skisse av et mandat til en utredning som ambisiøst skulle ta opp Nord-Sør-forhold, global apartheid, og forslaget var også å engasjere forskere fra "the Global South". Utvalget sendte forslaget

til departementet, da styrt av minister Erik Solheim. Det varte og rakk, så kom det fra departementet et oppdrag med et langt snevrere mandat, der ingen skulle være over 40 år, og som ble ledet av en Krf-politiker som hadde deltatt i Kristin Clements "Vindernkanal" for å hindre rødgrønt flertall. Siden hørte han aldri noe mer.

Så sånn brukte Sosialistisk Venstreparti Tores kapasitet. En kan synes det er utrolig at et menneske med denne kolossale krafta og kyndigheten ikke har vært brukt i nærheten av det hans begavelse kunne tilsi. Jeg tror og slett han var vært for radikal og samtidig for dyktig og også for skarp, i en dobbel mening av ordet. Han har aldri leflet, han har sagt hva han har ment rett ut. Makthavere av ulik art har følt seg beklemt, redde for å bli avdekt. Han har ikke passet inn i den norske konsensus-kulturen.

Videre: Forskeren

Som forsker har Tore framfor alt vist bredde. Det var på et vis nødvendig: Da han tok til som opplyser og fagmann, var det – meget spissformulert – bare den reaksjonære Albert Henrik Mohn og Tore som skreiv om landa i Sør. Da måtte han dekke mange temaer, ja som 20-åring kåserte han i radio om afrikansk musikk.

Siden ble det afrikansk historie, global historie, utviklingsteori, der han populariserte begrepet om "global apartheid" - og folkemordenes historie, med hererofolkets tragiske endelikt i Namibia under tysk kolonialisme. Han har nesten encyklopediske kunnskaper. Noen av feltene kommer andre bidragsyttere inn på.

Så han har spredt seg. Men samtidig er det en enhet i temaene – solidariteten med dem som blir tråkket på, men også har potensialer til å svare tilbake til de mektige, til undertrykkerne.

For en del år siden spurte Tore: Er jeg egentlig, egentlig forsker? Jeg trodde han var litt kokett, men skjønnte så at han mente det. Men, sjølsagt var han historiker. Riktignok var det et hardt slag for sjølbildet da han ble professor. Men han stod det nå over. Og han ble vel overbevist om at det var historiker han er, da han fikk Historisk Tidsskrifts pris for beste artikkel i 2009.

Likevel: Formidleren, læreren

er kanskje aller mest Tore. Han var en tid på Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI). Men det var ikke lett å være en blant få radikale i et miljø der et høyresosialdemokrati med maktbrynde hadde hegemoniet. Å komme til Høgskolen gjorde Tore godt. Det ble hans arbeidshjem, både fordi han kunne puste her og fordi han fikk tatt i bruk sine store pedagogiske evner. Mao Zedong ble i sin tid kalt "den store lærer" – ja også store leder, store øverstkommanderende, store styrmann om jeg minnes rett. Jeg tror vi skal nøye oss med "den store lærer" her. Det er lærer Tore er, i troen på at det å nå fram med kunnskap er avgjørende, at opplysning faktisk nytter. Vekta på formidling er ikke motsatsen til forskning, for skal en formidle, må en *ha noe* å formidle. Ellers vil en ikke få nødvendig respekt. Og så må en ville noe med det. For å sitere ham sjøl: "Kunnskap uten meninger er meningsløs, kunnskap uten formål er formålsløs."

Å være lærer, å være ved Høgskolen har gjort Tore godt. Jeg ser dette fagseminaret som et tegn.

De bøkene og skriftene han selv regner som sine viktigste er:

- *Afrika i krise*, et hefte opprinnelig skrevet til Kirkens Nødhjelps TV-aksjon i 1986, som også er blitt publisert i Sverige, med et samlet opplag på 100 000,
- Biografien om Nelson Mandela - 2.utgaven er nå lagt på nett (www.afrika.no).
- Utredninger om EU og u-landa i 1972 og 1994, med et hefte og over 40 debattmøter. Som han sier – det er også godt å skrive om at en faktisk vinner.
- Det aller største arbeidet er nok den annoterte bibliografien om Namibia, som fikk pris fra African Studies Association som viktigste arbeid i 1986. Også dette var nytteorientert – det la faktisk en del av grunnlaget for en egen avdeling i Nasjonalarkivet i Namibia.

Andre former for formidling har vært: Bøker for barn og unge. Lærebøker fra ungdomsskole til universitet. Bibliografier og historiografier – den siste nå over globalhistorie på et filosofisk nettsted. 200 artikler i *Store Norske Leksikon*, en rekke i *Paxleksikon*. Kronikker. Hundrevis av avisartikler – seinest i høst sprutet fire-fem tunge artikler ut av PCen. Anmelderessays. Hefter for en rekke organisasjoner og bevegelser i det sivile samfunnet, men ikke i det servile samfunnet, presiserer han. Og sjølsagt hundrevis av foredrag i hele spekteret av arenaer. Ikke minst etterutdanningskurs for lektorer og lærere.

Tore er blitt satt pris på, bokstavelig talt – Brageprisen, Historisk Tidsskrifts pris, HiOAs første formidlingspris, Kulturrådets fagpris for beste barne- og ungdomsbok, og ikke minst den internasjonale prisen for bibliografien *The political economy of Namibia*.

Også i hans andre yrker har han formidlet. Han var redaksjonssekretær i ukeavisa *Orientering*, sjøllært folkeskolelærer i Nordsjona i Rana kommune og forlagsredaktør i Pax og Universitetsforlaget.

Tore er en god formidler fordi han vil nå fram. Derfor snakker og skriver han ukunstlet, tydelig, forståelig, ujalte.

Men noen ganger er Tore: Debattanten og polemikeren

På et møte om Kinas utenrikspolitikk i DNA sa Tore: "Da bombene regnet over Hanoi, åpnet Kina for besøk av Nixon." En m-l-røst ropte fra salen: "Da bombene falt, satt Tore Linné Eriksen på do." Kvantsekundet etter kom gjensvaret: "Men det ble ikke utropt som en seier for verdens folk."

Tore har *tatt* tunge motstandere når det var fortjent. Blant dem som neppe med glede husker sammenstøtene med vår mann, er direktør Rolf Sæther i Rederforbundet og stortingsmann Anders Hornslien som var leder for Ungdom for EU.¹ De ble alle spiddet av Tores formuleringer og most av hans enorme kunnskaper, som jeg imidlertid aldri har sett at han rettet nedover, mot debattanter som var usikrere og med mindre status.

Et sted der han tok ut mye av humoren, var spalta "Det lille vi" i *Orientering*, der petitene signert Vitalis, som er Tores mer eller mindre hemmelige mellomnavn, var en fest. Paradoks, ordspill kommer trillende når han er i form. EU og u-landa har en rammeavtale, det kalles rammeavtale fordi u-landa rammes.

1 I en tidligere utgave var det her en referanse til Jørgen Sandemose, som han mener det ikke er dekning for.

Til slutt: What makes him tick?

Tore legger ned enorme forberedelser bak hver forelesning, bak hver innledning. Det er i ham en uro for ikke å mestre alt. Ja han er nesten overforberedt, kan vi mer løsaktige oppleve. Og når han skriver, tviler han på om det går, om han får det til. Vi som har sett at han er blitt ferdig med glans gang etter gang, tenker kanskje at det det ikke er noen grunn til angsten. Men for Tore er usikkerheten reell. Kanskje er det arbeiderklassegutten som har måttet hamle opp med utdanningsborgerskapet ved å slå dem nord og ned på deres eget territorium. Kolbotn mot Karl Johan. Kanskje er det en akademiker i motstrøm sin skjebne – å måtte kunne sakene dobbelt så godt, fordi feil slår tilbake på den saka han vil bidra til. Det har vært, som han sier, alltid slitsomt, noen ganger morsomt, men aldri ensomt.

Han har en rastløs, ja nervøs energi som knapt kjenner sin like. Og han har en hukommelse og en leselyst og lesekapasitet som ikke kjenner sin like. Venner som har vært med på hyttetur, sier han både har lest en bok og skrevet ferdig en kronikk om boka før frokost.

Tore har verken hatt det lett, eller tatt det lett. I perioder har nervene hatt overtaket. En grunn var togulykken på Tretten, da Tore våknet i kupeen hvor 27 av 30 mistet livet. Jeg har lenge lurt på hva han ville gjort om han ikke hadde hatt sine psykiske skader. Ville han rukkit mer? Kanskje. Men så har jeg tenkt at mon ikke *driven* i ham, energien, har noen av de samme røttene som de tunge stundene.

Han er i fullt arbeid fortsatt. For tida skriver han på et opplegg om Global skole, et undervisningsopplegg om ti temaer knyttet til Nord/Sør-spørsmål. OG det er varslet at pensjonisttilværelsen endelig vil gi rom for den store Afrikahistorien han har forberedt seg til i 50 år.

Om Namibia-bibliografien ble det sagt at det var "a major work of power, passion and purpose". Jeg er glad for å ha fått være venn av en mann om hvem en kan si – at han er av "power, passion and purpose".